

Doping fremmer et andet spil end sport

Inge Kryger Pedersen

Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org 2004-02-24.

Copyright © Inge Kryger Pedersen 2004. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Hvad er der galt med alkohol? Det findes der naturligvis forskellige svar på, alt afhængigt af sammenhængen. En læge ville nok inddrage alkoholens skadevirkninger på et individs indre organer ved overdreven og gentagen indtagelse. En trafikforsker ville fokusere på de mulige skader, chaufførers alkoholindtagelse kan tilføre trafikken i form af ulykker, der bremser en hensigtsmæssig bilstrøm eller volder skade på chaufføren selv og andre. På mange arbejdspladser er der ikke nødvendigvis noget galt med alkohol som sådan, men alkoholindtagelse i arbejdstiden kan være ilde set. En vinsmager ville i sin funktion og med sine indsigter finde spørgsmålet absurd. Spørgsmålet vil – og bør – blive besvaret forskelligt alt afhængigt af, hvem der besvarer det, samt i hvilken kontekst alkoholen indgår.

”What’s wrong with doping?”, spørger den svenske filosof Claudio Tamburrini med titlen på sin artikel i bogen *Values in Sport*, som han har redigeret sammen med Torbjörn Tännsjö (2000). I en argumentation ud fra individuelle rettigheder samt parallellisering af sport til andre miljøer når han frem til, at doping ikke bør være forbudt i professionel sport. Artiklen tager fat på en aktuell og samtidig generel problemstilling omkring doping. I herværende artikel vil jeg imidlertid fremhæve nogle problematiske præmisser, Tamburrinis argumentation og konklusion bygger på.

Fastlæggelsen af en dopingdefinition er naturligvis en forudsætning for at diskutere, hvad der er galt med doping. Men ligesom med alkohol-eksemplet vil det dertil være nok så væsentligt at redegøre for, hvilken institution en sådan praksis foregår i. Det antages således i denne artikel, at et dopingforbud eller ophævelsen af et sådant har indflydelse på, hvad sport er for en institution. Argumentationerne i det følgende vil derfor centrere sig om sportsinstitutionens historiske og modernitetsteoretiske karakteristika for – i forhåbentlig en videre debat – at kunne diskutere mulige implikationer af (ophævelsen af) dopingforbud.

En principiel diskussion om doping bør ikke tages uden historisk at anskue, hvorledes moderne sport er opstået som en ganske særlig institution – grundlæggende forskellig fra tidligere tiders ”sport”. Artiklen vil endvidere fremhæve nogle social-ontologiske forhold ved sport, der gør, at den ovenfor differentierede forholden sig til alkohol ikke bør overføres direkte til doping i sport. Sport er en ganske særlig social institution, hvori også ’vinsmageren’ er forpligtet.

Spørgsmålene om hvad sport er, såvel som hvad der er galt med doping, lægger op til endnu et spørgsmål, som Tamburrinis artikel ikke undgår at berøre, og som herværende artikel heller ikke skal undsige sig, nemlig spørgsmålet om, hvad sport bør være. Dette kan ikke her besvares fyldestgørende, og en mere perspektiverende hensigt med denne artikel er i tråd med *idrottsforum.orgs* opfordringer at skabe en diskussion. Artiklen centrerer sig om, hvad sport er, da spørgsmålet i særdeleshed har vist sig relevant i håndteringer og diskussioner af samt holdninger til doping – eller mangel på samme. Der synes ikke at være konsensus om dette spørgsmål i sportens nationale og internationale organisationer, hvilket netop synliggøres i dopingdiskussionerne.

Idrætsforskere bør naturligvis bidrage til en sådan karakteristik, som kan anvendes i afklarende diskussioner af, hvad sportens udøvere, organisationsfolk, ledere, trænere, publikum etc. ønsker, sport skal være. Det er artiklens udgangspunkt, at dopingdiskussionerne hverken kan eller bør ses isoleret fra, hvad sport bør være. Således vil der i diskussioner for eller imod doping altid være en normativitet på spil. Svaret på, hvad der er galt med doping, kan aldrig være stringent logisk begrundet, hvilket Tamburrinis perspektiv synes at forudsætte.

Hvad er doping – hvad er sport?

Det fremgår ikke af Tamburrinis karakteristik af doping, hvorvidt doping udelukkende er knyttet til sportens reglementer, eller om doping også knytter sig til statslige lovforbud. Forskellige nationer har forskellige love omkring doping. Fx er der i Danmark kun lovforbud mod at besidde, forhandle eller distribuere visse af stofferne på Den Internationale Olympiske Komité’s (IOC’s) liste, hvor der i Sverige også udenfor sportens verden er forbud mod at have stofferne i kroppen. I denne artikel afgrænser jeg diskussionen af ”doping” til sportens verden og til IOC’s internationalt dækkende dopingdefinition, hvilket vil sige organiserede sportsfolks indtagelse af de stoffer eller anvendelse af de metoder, der er forbudte i følge IOC’s gældende liste.

Den største indvending mod Tamburrinis bidrag i antologien om sportens værdier er imidlertid, at han undlader at karakterisere den institution, doping først og fremmest er defineret indenfor, nemlig sporten. Således bliver argumenterne såvel teoretisk som empirisk skrøbelige for det svar, Tamburrini når frem til: Der er intet galt med doping.

Tamburrini tilbageviser de gængse fire argumenter omkring sundhed, fair play, rollemodeller/image og naturlighed, der florerer i dopingdebatter samt filosofiske og etiske argumentationer imod doping. Det gør han blandt andet ved at sammenligne sportsudøverens (manglende) 'autonomi' med individets 'autonomi' i andre samfundsmæssige sfærer som fx markedet, familien, arbejdet eller trafikken. I sin parallellisering af sport til andre samfundsinstitutioner, vil jeg i det følgende argumentere for, at Tamburrinis argumentation paradoksalt nok befinder sig i en snæver kontekst.

Som et foreløbigt eksempel på dette kan jeg nævne hans parallellisering af sportsudøveren med krigskorrespondenten: I tilbagevisningen af, at en ophævelse af dopingforbud kan virke tvingende på andre (træningskammerater, konkurrenter), således at hvis én benytter sig af doping, så må de andre også nødvendigvis gøre det, spørger Tamburrini retorisk: Skulle vi så tilsvarende forbyde krigskorrespondenten i at komme for nær kamplinien, for at dette ikke skal virke tvingende på andre krigskorrespondenter (s. 205)? Hvilken begrundelse skulle der her være for, at eksemplet med krigskorrespondenter svarer til forhold for professionelle sportsudøvere? Parallellen trækker Tamburrini udelukkende på individniveau:

Every well-informed adult has a right to decide by herself which risks to take in the exercise of her professional activity, so long as this does not harm others. Athletes should not be treated differently. (s. 205)

Hvis man imidlertid ser på, hvilken institution sportsudøveren befinder sig i til forskel fra krigskorrespondenten, så holder sammenligningen ikke. Man er netop sportsudøver – og ikke noget andet – ved at underlægge sig de regler og love, der findes indenfor sportens verden. Hvis udøveren ikke overholder reglerne, kan han eller hun bidrage til at korrumpere systemet. Da sportsudøvelse er frivillig, kan udøveren enten melde sig ud eller forsøge at samle et flertal for at ændre reglerne, hvis han eller hun vil benytte andre regler end de fastlagte.

Teser for tilladelse

Man kunne selvfølgelig sagtens argumentere for det sidste, nemlig at reglerne skulle laves om, hvilket da også er Tamburrinis ærinde. Hans argumenter for en ophævelse af dopingforbud er følgende (s. 201):

1. argument: Et dopingforbud hindrer sportsfolk i at opnå de mest optimale færdigheder indenfor deres respektive discipliner.
2. argument: Et forbud er skyld i mangelfuld viden omkring mulige bivirkninger af doping. En ophævelse af forbudet ville give adgang til forskning i at mindske bivirkninger, da brugere af dopingmidler ville kunne undersøges og vejledes.
3. argument: Forbudet hindrer gennemsigtighed vedrørende sportsfolks praksis.

Tamburrini understøtter argumenterne ved teser om, at udøveres individuelle rettigheder vil blive tilgodeset ved ophævelse af et dopingforbud, samt at man ved at dope sig ikke er direkte til skade for andre. Endvidere fastslår han, at der jo alligevel heller ikke findes så mange professionelle udøvere (s. 204).

Efter at have skitseret sine teser og argumenter, spørger Tamburrini: Hvad er det så, der er galt ved doping? Her fremhæver han følgende argumenter hos fortalere for dopingforbud (s. 201-2):

- Doping er sundhedsskadeligt. Således kan et forbud beskytte udøvere imod at blive skadet af deres egne, frie beslutninger.
- Dopingforbudet kan bidrage til, at unge samt sportens udøvere på lavere niveauer ikke lader sig friste til at benytte sig af doping.
- Doping er i strid med sportens principper om fair play, da de, der benytter sig af doping, opnår nogle præstationsmæssige fordele, som ikke tilfalder de, der ikke gør det.
- Doping strider imod 'naturlighed' og den 'rene' sport.

Tamburrinis tilbageviser ét for ét forbudsfortalernes argumenter, og tilbagevisningen er central i hans påpegning af, at et dopingforbud ikke er konsistent begrundet og derfor burde ophæves (s. 202).

Hvor langt rækker argumenterne?

Imidlertid holder præmisserne for Tamburrinis tre ovennævnte argumenter for tilladelse af doping ikke, hvis følgende forhold gør sig gældende:

Vedrørende 1. argument:

- der ikke er opbakning omkring – ikke kun blandt sportens ledere, men også udøvere, publikum, sponsorer, generelt i befolkningerne – hans standpunkt om, at de mest optimale færdigheder skal opnås ved hjælp af dopingmidler.

Her kan nævnes, at i den seneste befolkningsundersøgelse i Danmark omkring dette spørgsmål er stort set alle i en repræsentativ befolkningsundersøgelse uenige i, at ”doping bør tillades, fordi det er ens eget valg” (Pedersen 2002). Sandsynligvis er dette også tilfældet i andre skandinaviske lande. Jo længere syd på, man kommer i Europa, des mere ‘liberale’ er landenes befolkninger, men stadigvæk er der klare indikationer på en generel modstand mod ophævelse af dopingforbud i sport (jf. *Idrætssliv* 1998).

Vedrørende 2. argument:

- udøverne ikke efter ophævelsen af dopingforbudet stiller sig til rådighed for forskningen og stiller alle deres anvendte midler åbent til skue for offentlighedens indsigt.

Og hvorfor skulle udøverne gøre dette? Hvad begrundet en sådan antagelse? Her kan nævnes, at en netop offentliggjort undersøgelse af brug af legale kosttilskudsmidler blandt Team Danmark støttede elitesportsudøvere i Danmark kun havde en besvarelsesprocent på 6,7%, om end alle var sikret anonymitet, og de gængse metoder for at få en ellers pligtopfyldende del af befolkningen til at returnere spørgeskemaerne var taget i anvendelse (Hansen et al. 2003, s. 2).

Vedrørende 3. argument:

- gennemsigtigheden ikke sikres.

Skønt ophævelse af dopingforbud har sportsfolk vel også 'forretningshemmeligheder'? Det har de jo allerede omkring træningsplaner, teknikker og strategier, som ikke omfatter ulovligheder. Endvidere er der gode grunde til at tro, at adskillige af sportens udøvere, trænere, ledere og andre, fx politikere og sponsorer, der støtter sporten økonomisk, også efter en eventuel ophævelse af forbud vil opfatte doping som snyd. I hvert tilfælde et stykke ud i fremtiden. Det er set ved anvendelse af højdehuse, som de færreste steder er forbudt ved lov, men ofte forkastes af moralske grunde. Således vil sportsfolk højst sandsynligt fortsat forsøge at holde doping skjult.

Tamburrini pointerer videre, at der med et dopingforbud er tale om paternalisme (s. 202), hvilket tilsyneladende er en gennemgående præmis i hans teser og argumenter for ophævelse af dopingforbud. Overordnet kan man stille spørgsmålstejn ved at lægge paternalisme i generel forstand til grund for ophævelse af dopingforbudet. I Dworkins udlægning af paternalisme (1974) er et dopingforbud vel ikke paternalistisk, hvis sportsudøvere har en fælles interesse i at sikre sig imod risici, som er forbundet med doping? I så fald, hvilket belæg har Tamburrini for, at sådan en fælles interesse ikke er tilstede? Det er ikke empirisk tilstrækkeligt at stille spørgsmålstejn ved, om sportsfolks erklærede interesser stemmer overens med deres faktiske standpunkter (s. 214). Til gengæld kunne det være interessant at undersøge dette, hvis det var muligt. Så længe der ikke foreligger tilfredsstillende dokumentation, kan den af Tamburrini påpegede uoverensstemmelse ikke fungere som andet end endnu en tvivlsom præmis i argumentationen for ophævelsen af dopingforbud.

Gode argumenter både for og imod doping ud fra de fire tematikker, Tamburrini tilbageviser er set mange gange før, og det vil jeg ikke bruge plads på her (en adskilt argumentation for og især imod doping ud fra henholdsvis sundhed, fair play, image samt naturlighed kan fx ses i *Doping i Danmark* 1999: 191-98). Diskussionen bølger tilsyneladende frem og tilbage uden at nå synderligt videre, så længe den forholder sig til de fire tematikker isoleret fra hinanden. Det synes vanskeligt, for ikke at sige umuligt, på baggrund af de respektive

tematikker at gennemføre en logisk argumentation for eller imod doping, som doping er defineret af IOC.

Tematikkerne er filosofisk set bestemt ikke irrelevante at forholde sig til én for én, men i realiteten er de blandet ind i hinanden (fx i IOC's begrundelser for, hvilke stoffer der figurerer på dopinglisten). Og noget tyder på, at andre spørgsmål er relevante at forholde sig til, nemlig spørgsmål om *konsensus* og *demokrati* (for en nærmere begrundelse for dette, se Lavin 1987). Sådanne spørgsmål aktualiserer denne artikels diskussioner, uden at de dog her skal behandles udtømmende. Jeg vil imidlertid ved at overskride de filosofiske argumenter for, hvad der er gyldigt eller ikke gyldigt, argumentere for, at man i dopingdiskussionen ikke bør overse spørgsmålet om, hvilken forståelse af sport, der i sportsverdenen er konsensus omkring.

Ved hjælp af et (der findes naturligvis andre og flere) sociologisk og historisk perspektiv vil jeg dog først analysere sportsinstitutionen i et modernitetsteoretisk perspektiv. Begrundelsen for et sådant perspektiv er, som indikeret indledningsvist, at synliggøre en social og historisk kontekst for dopingproblematikken. Kontekstualiseringen har endvidere et etisk sigte ved at indebære en problematisering af, at doping betragtes i lyset af en entydig og ukompliceret opfattelse af individuel frihed.

Moderne sport

I herværende *idrottsforum.org* er det bekendt, at mange sportsgrene, som i dag udføres på næsten samme måde over hele verden, har deres oprindelse i England. De spredte sig herfra især fra anden halvdel af det 19. århundrede og til første halvdel af det 20. århundrede til andre lande. Ligeledes ved vi, at sporten har aner tilbage i antikken, flere hundrede år før vor tidsregning. Således hører vore dages Olympiske Lege ind under kategorien De *Moderne* Olympiske Lege. Men på hvilken måde "moderne"? Og er der ikke stadig før-moderne træk i sporten, ligesom i familien, i byen og andre samfundsmæssige institutioner og fænomener? Omdrejningspunktet i besvarelsen af dette spørgsmål vil være at bidrage med en sociologisk og modernitetsteoretisk forklaring på sportens gennemslagskraft i dens nuværende form i slutningen af det 19. århundrede.

Fremkomsten af såkaldte moderne samfund er kommet til udtryk i form af industrialiseringen og øget differentiering i forskellige samfundsmæssige institutioner, f.eks. videnskabernes og uddannelsernes samt politiske systemers differentiering. Moderne samfund er endvidere karakteriseret af rationaliseringsprocesser i planlægning og bureaukrat samt ved arbejdsdeling og teknologisk udvikling. Urbaniseringsprocesser og informations- og kommunikationsnetværk samt forbrug og globalisering forbindes også med moderne samfund. Disse omfattende samfundsforandringer har impliceret anderledes måder at tænke, føle og handle på, og moderniteten i denne forstand slog for alvor igennem i den nordvestlige del af verden fra omkring midten af 1800-tallet.

Men hvorledes manifesterede moderniteten sig i sporten? Hvad karakteriserer ”det moderne” i forhold til ”det traditionelle” i sportslignende aktiviteter? Omdrejningspunktet vil her koncentrere sig om, hvorfor og hvordan man med rimelighed kan tale om, at sportens historie begynder i slutningen af 1800-tallet: En overgang til, at sport – og således også dopingproblematikken – er indbegrebet af en lang række betydninger, der specifikt vedrører moderniteten.

Før midten af 1800-tallet bestod sportslignende aktiviteter af lokale spil, kampe og morskabslege, ofte kun for samfundseliten – en aristokratisk overklasse. Dertil kom middelalderens turneringer og folkespil, som ikke altid var billiget af myndighederne. De første former for engelsk sport, som blev optaget af andre lande, var hesteløb, boksning, rævejagt, hvor udbredelsen af boldspil som fodbold og tennis og andre sportsgrene, vi kender, først begyndte i anden halvdel af 1800-tallet. Fodbold i England før 1863, hvor spillets regler blev fastsat på nationalt plan, betegner den danske historiker Niels Kayser Nielsen som ”et polymorft engelsk folkespil”, fjernt fra tilstræbte principper om fair play (jf. Nielsen 1992: 320). Klubfodbold (”soccer”) blev således udviklet ved at forvandle et vildt engelsk folkespil, der sås i mange forskellige former, også med døden til følge, til at blive et spil med større styring og ensartethed .

Bueskydning kan fremdrages som et andet eksempel på en sportslignende aktivitet, der har formet sig kulturelt og historisk. Moderne bueskydning som olympisk sport afviger betydeligt fra Zen-mesterens bueskydning (jfr. Herrigel 1971), som implicerer en enhed med universet. Ligeså er engelsk bueskydning fra Shakespeares tid en helt tredje form.

Hvad er det så, der karakteriserer moderne sport til forskel fra andre bevægelseskulturer?

Sport som fristed

Den svenske socialpsykolog Johan Asplund fremkommer med et bud i en analyse af etableringen af de moderne Olympiske Lege i lyset af samfundsudvikling og moderniseringsprocesser i slutningen af 1800-tallet (Asplund 1989). I søgningen af et svar på denne mere end hundrede år gamle opfindelses uhørte succes og gennemslagskraft blandt såvel udøvere som publikum fremhæver han sportens særlige træk. Hans bidrag kan således parallelliseres til Norbert Elias’ analyse af sport ved, at de begge afstår fra udelukkende at fremstille sporten som ”et spejl af samfundet” eller sport som én blandt andre fritidsbeskæftigelser eller sport som analogi til lønarbejdet, som ellers har været udbredt i megen sportssociologi.

Tilblivelsen af de moderne Olympiske Lege i slutningen af 1800-tallet bliver af Asplund anskuet som en *aparte*, social opfindelse, der brød og stadigvæk bryder med det herskende samfundsliv. I mulige svar på, hvorfor den moderne sport og de Olympiske Lege netop slår igennem på dette tidspunkt, argumenterer Asplund for en forståelse af den olympiske sport

som et forsøg på løsning af en social krise. Indenfor den moderne sportskonkurrences tid og rum var det muligt at afgrænse sig fra en samfundsmæssig krise ved nøje fastsatte regler for, hvorledes rivaliserende parter kunne overgå hinanden med henblik på at finde en vinder.

Den samfundsmæssige krise identificerer Asplund ved opløsningen af gængse magtstrukturer i en række europæiske landes økonomiske og politiske sfærer. Opløsningen indgik i en omfattende europæisk samfundsforandring, som indledtes allerede i 1700-tallet, hvor forudbestemte positioner med hensyn til blandt andet fag og rang problematiseredes. Med eksempelvis klædedragtens tidligere forskrifter, hvori beskæftigelse, rang, køn og nationalitet direkte kunne aflæses, illustreres en feudal samfundsorden, hvor enhver form for konkurrence var umuliggjort. Man havde kun det tøj, der svarede til ens fag og sociale rang. Hvis man i denne orden forsøgte at imitere andre, ville det fremstå som et forsøg på at erobre en position, som ikke tilkom én.

Perioden omkring de Olympiske Lege genopståen i 1896 karakteriserer Asplund imidlertid ved en udbredt kontingens i en række europæiske stater blandt især overklassen omkring økonomisk og offentlig magt og status. Der skete en opløsning af hidtidige magtstrukturer, som i særdeleshed synliggjordes i Frankrigs tredje republik, hvor i princippet enhver position kunne erobres af hvem som helst fra hvem som helst. 1880-90'erne var skandalernes årtier i Frankrig, og en skandale, der bedst illustrerede menings- og rodløsheden var den såkaldte Dreyfusaffære, som med falske beskyldninger mod den jødiske kaptajn Dreyfus i 1894 for tysk spionage fremstod som en affære om ingenting.

I Asplunds argumentationsmodel tildeler han den franske kulturteoretiker René Girards begreb "mimetisk rivalitet" en central rolle. Sport kan anskues som mimetisk rivalitet i ordenes bogstavelige betydning: "efterligne og søge at overgå". Der findes imidlertid regler i sport for, hvorledes efterligningen kan finde sted, og på hvilken måde og under hvilke omstændigheder de rivaliserende parter kan overgå hinanden. Det gør der ikke i den mimetiske rivalitet:

... här finns varken regler, domare eller sanktioner. En mimetisk rival erkänner sig aldrig besegrad – och bliver strängt taget heller aldrig besegrad. Det är otänkbart att en mimetisk rival skulle gratulera sin segerrika motståndare. Om han gör det så rör det sig om list och beräkning. Den mimetiska rivalitetens sinnesstämning är förgrämd, här förekommer dolkstötter i ryggen och fusk hör till ordningen. (Asplund 1989: 150-51)

Alle midler er i princippet tilladt, og fusk kendetegner mimetisk rivalitet. Asplund antager en sammenhæng og ikke en identitet mellem sport og mimetisk rivalitet.

Jeg skal ikke her nærmere redegøre for Girards teoribygning. Ej heller skal jeg systematisk præsentere Asplunds opstillede præmisser for kritikken af begrebet "mimetisk rivalitet". For en dybere indsigt i dette må jeg blot henvise til *Rivaler och syndabockar* (Asplund 1989).

Det relevante at fremhæve her i Asplunds analyser er, hvorledes sportens konkurrenceform adskiller sig fra den mimetiske rivalitets konkurrenceform, idet Asplund med denne distinktion synes at løse en ikke kun historisk gåde, men også formår at opstille en model over den moderne sports idé og karakterisere sport til forskel fra andre kulturelle fænomener. Herved mener jeg, han også kommer til at bidrage til en forståelse og begrundelse for dopingforbud, der vel at mærke ikke er begrundet i logiske argumenter, men i sociale og politiske tiltag til forhindring af den mimetiske rivalitets konkurrenceformer.

Asplund fremstiller sporten som antitese til mimetisk rivalitet: en sportslig konkurrence har altid en veldefineret slutning. En sejrende må og skal udpeges, og publikum og den besejrede kan i den ”rene” konkurrence kun bifalde udfaldet. Den sejrende har *ret* til sin sejr, hvorimod denne ret er til evig diskussion i den mimetiske rivalitet – som man genkender i de samfundsmæssige liv udenfor sportens arenaer. Ikke kun blandt konkurrerende krigskorrespondenter, men også i politiske og militære magtkampe, i brydninger af kønsrollemønstre, i etniske konflikter etc. – særligt i de samfundsmæssige brydninger i oplysningstiden og omkring dannelsen af moderne samfund.

Derfor var sportens succes og konstruktionen af de moderne Olympiske Lege heller ikke tilfældig. Her blev dannet et fristed fra den samfundsmæssige anomi. Sportens ridderlige form for konkurrence kombinerer et feudalt og et demokratisk ideal ved dens kombination af forskel og lighed, som ikke findes i andre samfundsmæssige institutioner og bestemt ikke fandtes i antikkens sport. Sportens moderne form er netop dynamisk i bestræbelsen på rekordforbedringer og det at konstatere en forskel og demokratisk i kraft af, at lighed er udgangspunktet. Resultatet er ulighed, men en retfærdig og forbigående ulighed, der dermed ikke skaber fjendskab som uretfærdige uligheder i samfundet. I sporten er det kun præstationen, der tæller – ikke tilskrivninger i form af socialt tilhørsforhold, klasse, køn, race m.v. Som sådan en enestående samfundsinstitution.

Sportens særegne kombination af lighed og forskel kan karakteriseres som følgende:

- at fastholde lighedsprincipper ved ikke at tillade såkaldte kunstige hjælpemidler, der ligger ud over, hvad der kan tilvejebringes gennem ændringer i kost- og træningsplaner.
- at tilvejebringe en dynamisk excellenceorden på baggrund af forskelle, der ikke umiddelbart kan forklares. Det gælder forskelle i grundlæggende psykiske og fysiske egenskaber forbundet med styrke, udholdenhed, koordination, hurtighed og bevægelighed.

Hvor Tamburrini finder ”selective doping as a better strategy to level out competitive inequalities” (s. 209), overser han således sportskonkurrencens ideelle bestræbelse på at søge netop, hvori ikke blot *grænserne* for lighed består, men i særdeleshed de *uforklarlige* grænser. Det vil sige de grænser, som ikke umiddelbart kan defineres og fastsættes, men som synliggør nogle forskelle, der ofte betegnes som forskelle i ”psyke”, ”viljestyrke”, ”gener” eller ”talent”. Det er netop disse uforklarlige forskelle, der gør, at sportsstjernen

ikke er en af os og får tildelt en særlig status. Vinderen må have ”noget”, konkurrenten ikke har:

Vad detta någonting är vet vi inte. (Asplund 1989:143)

Og det har sandsynligvis været en væsentlig nøgle i forklaringen af sportens gennemgribende succes.

I et forsøg på at udlede, hvad der i aktivitetsmæssig forstand generelt kendetegner sport – til forskel fra den nært beslægtede, men bredere betegnelse ”idræt” – er det fysiske aktiviteter, der udfoldes indtil det maksimale indenfor på forhånd fastlagte mål, regler og tekniske udførelser, i konkurrence mod andre på tilsvarende fysiske niveau. Konkurrencen og resultatet er sportens centrale elementer. Underholdnings- eller sundhedsdimensioner er ikke som konkurrencen er det, konstituerende for moderne sport. Og konkurrencen sikrer ved nøje fastlagte *begrænsninger* et måleligt *resultat* på helt anden vis end fx kunsten, journalistikken eller den kapitalistiske virksomhed. Moderne sport (til forskel fra antikkens sport og middelalderens sportslignende lege) indeholder som konkurrencesystem elementer af leg i sportens sindrige kombination af principperne om både lighed og forskel: er vi ikke lige, kan vi ikke lege; vil du ikke vinde, kan vi ikke lege. Til forskel fra leg (hos både Huizinga 1993(1938), Caillois 1969 og Guttmann 1978) er sporten imidlertid karakteriseret ved et formelt regelsystem, der muliggør turneringer, som aldrig ville være muligt for eksempelvis en leg som tagfat at indgå i (for en uddybende definition af sport og påpegning af sports ligheder med og forskelle til idræt, leg, dans, se Pedersen 1998: kapitel 3).

Skal sport overlades til mimetisk rivalitet?

Når Tamburrini ikke forholder dopingproblematikken til, hvad sport er – altså definerer sport i forhold til et aktivitetsregister: hvad man rent faktisk foretager sig, når man dyrker noget, kaldes sport – samt ser bort fra sport som en historisk og kulturel institution, så kommer diskussionen af individuelle rettigheder til at isolere sig til spørgsmål om frihed på individniveau, hvilket bestemt også er væsentligt. Men over-individuelle aspekter af sporten og for den sags skyld også af dopingproblematikken – er relevante at forholde sig til, både som idrætsforsker og som almindelig samfundsborger.

Endvidere er dopingreglementerne ikke i modstrid med enhver frihed, men kan også anskues som frihedens reelle mulighedsbetingelse. I den moderne forståelse af mennesket knytter der sig et mere kompliceret frihedsbegreb end det, der udtrykkes i Tamburrinis artikel. Uden at det af pladsmæssige årsager kan udfoldes her, kan der fx henvises til den lettisk-engelske filosof Isaiah Berlins essay fra 1958: ”Two Concepts of Liberty”, nemlig friheden ’fra’ og ’til’. Med en ophævelse af dopingforbud kan sporten i højere grad – og på legal vis – udvikle en *mimetisk rivalitet* med individuel handlefrihed (’fra’ ydre begrænsninger). Med Asplunds perspektiv (aspektseende, som han selv kalder det) var det dette, Coubertin og hans fæller –

omend ubevidst – forsøgte at afgrænse sporten fra med den olympiske idé (jfr. Asplund 1989). Det skulle netop ikke være op til udøverne selv at styre og kontrollere på alle forhold – på godt og ondt (således var kvinderne tidligere på mere systematisk vis forment adgang til sportens arenaer). Sportens idé hvilede også på friheden 'til' selvbeherskelse og –kontrol.

Sporten har naturligvis ændret sig op igennem det 20. århundrede, men trods kommercialisering, professionalisering og mediebevågenhed er sportens idé, som den her er skitseret, stadig mulig at udskille i den aktuelle konkurrencesport. Og måske netop i kraft af det dopingforbud, der først blev indført af IOC i 1967. Med de syntetiske hormoners fremvækst fra koldkrigstiden, mest synliggjort i sovjetisk, østtysk og amerikansk sport, opstod åbenbart et behov for og en opbakning bag en ekstra regulering af sportens reglementer.

Den moderne sports idé betragtes som en antitese til mimetisk rivalitet, som hersker i et samfundsmæssigt kaos, hvor ingen magtpositioner er éntydige, kan udgøre et teoretisk perspektiv også for anskuelsen af dopingproblematikker. I sporten er der i modsætning til den mimetiske rivalitet klare regler for excellenceordenen. Men den mimetiske rivalitet kan trænge sig på, når der anvendes midler, der strider imod sportens idealer. Sportens idealer er naturligvis ikke en fast størrelse, men ændrer sig til stadighed – og nogle gange i utakt med sportens regler (se fx MacAloon 2001 og Hoberman 2001 for en kritik af IOC's politiske praksis, ofte i modstrid med dopingreglementerne). Hvis man imidlertid antager, at sportens dopingregler er et demokratisk forsøg på at indføre og leve op til udbredt accepterede sportslige idealer, så fremmer doping i dette perspektiv et nyt og ganske andet spil end sport – nemlig et spil om, hvad totalmodificerede kroppe kan udrette i en mimetisk rivalitet.

Sandsynligvis vil doping vedblivende eksistere, selvom et forbud opretholdes, ligesom snyd og korrupsion i andre systemer kan være svært fuldstændigt at eliminere. Også dogmefilminstruktører snyder, som det jo er blevet afsløret hos både Lars von Trier og Thomas Vinterberg, som var dogmereglernes hovedinitiativtagere. Men skal brud på reglerne ikke fortsat være statueret som snyd eller korrupsion? Ellers skal dogmereglerne jo fjernes, og så hedder det ikke dogmefilm, men blot film! Ligeså, hvis doping ligefrem tillades i sport så bliver sportens sociale former sandsynligvis forandret, og aktiviteterne må blive afløst af andre termer: fitness, cirkus, bodybuilding, amerikansk wrestling eller andet, som har lige så lidt at gøre med moderne sport i ovennævnte forstand som antikkens Pancration og andre sportslignende aktivitetsformer udenfor den moderne sports tid og rum.

Jeg vil imødegå Tamburrinis kritik af dopingforbudet og hans tilbagevisning af de fire gængse argumenter imod doping så langt, at det ikke synes tydeliggjort tilstrækkeligt, hvad der ligger til grund for dopingreglerne. I år (2004) sker der en revision af den internationalt gældende dopingliste, og spørgsmålet er, om rationalet for denne revision vil kunne klargøre af os idrætsforskere. I spørgsmålet om, hvad der er doping og hvorfor, vil det sandsynligvis altid være aktuelt på et tidspunkt at "sætte en streg", som formanden for Anti Doping Danmark, professor Bengt Saltin, har formuleret det. Men inden strengen sættes mellem legal

og illegale stoffer, skal de gode argumenter naturligvis fremføres for, hvad der synes at være konsensus omkring.

Den amerikanske filosof Michael Lavin har foreslået følgende kriterier for, at en konsensus vedrørende doping kan siges at være etableret (1987: 41):

1. Konsensus skal omfatte udbredte og delte holdninger blandt diverse interessegrupper. Men ikke kun blandt ledere, spillere, IOC, fans og de store sportsorganisationer – også en generel befolkningsopbakning må gøre sig gældende.
2. Når det bliver tydeligere, hvad konkurrencesportens aktuelle idealer er, må en umiddelbar modstand mod og afstandtagen fra et middel, tages som en indikator for, at brugen af dette strider mod sportens idealer.
3. En given regulering må imødekomme historisk praksis. Generelt vil der ikke umiddelbart kunne samles opbakning bag radikal forandring af, hvad der indenfor en given sportsgren har været gængs praksis omkring perfektioneringen af sportslig udøvelse.

Lavin påpeger, at hvis disse tre karakteristika for konsensus ikke er tilstede, vil der herske desillusion omkring reguleringerne. Og desillusion fremmer brud på regler.

Dopingregler vil utvivlsomt virke hæmmende på visse sportsfolks udfoldelser, hvilket Tamburrini da også centrerer dopingproblematikken omkring. Hertil kan man med Lavin kun understrege, at såvel professionel som amatør-sport er frivillig deltagelse i en gruppeaktivitet (s. 41). Hvis man ikke deler gruppens eller organisationens kerneideal, er man ikke tvunget til at deltage. Samtidig kan man spørge, på hvilken måde dopingforbud kan virke hæmmende? Hvis Tamburrini hælder til ren numerisk overdrivelseskunst, er en sådan hæmning vel ikke værd at problematisere?

Konklusion

Udfra ovennævnte perspektiv på sport som en moderne institution vil man ikke entydigt kunne udlede, at der er – eller ikke er – noget galt i logisk forstand med doping. Her bliver det for at kunne besvare spørgsmålet ”What’s wrong with doping?” nemlig nødvendigt at tage stilling til: Hvad er det for en sport, man gerne vil have, og hvad vil de involverede part gerne yde?

Sport i det 20. århundrede er blevet karakteriseret i artiklen som en særegen samfundsinstitution ved at være i stand til at kombinere ligheds- og forskelsprincipper:

- at fastholde lighedsprincipper ved ikke at tillade såkaldte kunstige hjælpemidler, der ligger ud over, hvad der kan tilvejebringes gennem ændringer i kost- og træningsplaner.

- at tilvejebringe en dynamisk excellenceorden på baggrund af forskelle, der ikke umiddelbart kan forklares. Det gælder forskelle i grundlæggende psykiske og fysiske egenskaber forbundet med styrke, udholdenhed, koordination, hurtighed og bevægelighed.

Ud fra disse principper har den sejrende *ret* til sin sejr, i modsætning til den mimetiske rivalitets konkurrenceform. Sport er både leg og alvor. Er sportsudøverne ikke lige, kan de ikke lege, og vil de ikke vinde, kan de heller ikke lege.

Hvis sport skal være en institution, der skal demonstrere, hvad totalt modificerede kroppe kan udrette, så er der absolut intet galt med doping. Tværtimod. Så skal også gendoping tillades. Hvis sporten derimod skal fastholdes i den olympiske idé, Pierre de Coubertin og hans fæller udtænkte for mere end 100 år siden, hvor feudale træk blev kombineret med moderne til at blive den sindrige form for olympisk sport, der er slået igennem i det 20. århundrede, så er der mere galt med doping end forhold, der vedrører paternalisme eller spørgsmål om sundhed eller rollemodeller. Så er der nemlig det galt, at doping sandsynligvis vil fremme en mimetisk rivalitet, som kendetegner så mange andre institutioner, og som vil føre til en anden form for sport end den ovenfor skitserede.

Jeg har i karakteristikken af sportens idé ikke fundet det relevant at skelne mellem professionel sport og amatørsport, da dopingreglementer går på tværs af disse kategorier. Dertil kommer, at professionel sport ikke defineres i Tamburrinis artikel. Således er det uklart, hvorledes en legalisering af doping skulle realiseres udelukkende for ”professionel sport”. Sportens organisationer har jo netop opgivet at fastholde en sådan distinktion i adgangen til De Olympiske Lege, bl.a. fordi kriterierne for en sådan var for vanskelige at håndtere. Det er næppe lettere i dag, og Tamburrini gør sig ikke den ulejlighed.

I tråd med denne indvending har artiklen påpeget det væsentlige i ikke at se bort fra, hvad der karakteriserer den institution, doping foregår i. Således peger denne artikels pointer på, at Tamburrinis individ-perspektiv i artiklen ”What’s wrong with doping?” ikke er tilstrækkeligt i belysningen af dette ømtålelige emne. Endvidere har jeg argumenteret for, at den enkelte udøvers individuelle rettigheder ikke nødvendigvis i højere grad vil blive tilgodeset med en ophævelse af dopingforbudet. I hvert tilfælde er der ved en ophævelse en række specifikke rettigheder, der ikke vil blive tilgodeset.

Men under alle omstændigheder er det enkelte individ som sportsudøver forpligtet på en institution. Og for at vende tilbage til indledningens analogi: Hvad er der galt med alkohol?, så placerer Tamburrini i overvejende grad dopingens aktører som institutionsløse vinsmagere. Vinsmageren er i stand til at fremhæve en vins sublime eller manglende kvaliteter. For vinsmageren er den individuelle smag og nydelse i centrum, og han eller hun er ikke forpligtet på alkoholindtagelsens ’kontekst’ og dermed på, i hvilken sammenhæng egen eller andres alkoholindtagelse er i overensstemmelse med konsensus eller ej. Vinsmageren kan konstatere, om en vin smager, virker og vil sælge. Vinsmageren kan på

eminent – og også kynisk – vis fremhæve eller devaluere en vins kvaliteter og er ikke forpligtet på trafikstrøm, arbejdsprocesser eller andet fælles liv, der kan ødelægges af alkohol. Sportsudøveren vil imidlertid med vinsmagerens kasket på få kastet skygge over følgende aspekter, der nærmere kan anskueliggøre forskellen mellem doping i sport og alkoholindtagelse i generel forstand:

- Det eksisterende dopingreglement har en historisk baggrund i, hvilke idealer der tilstræbes i sport.
- Sådanne idealer er med til at forme sporten som institution, og historiske omstændigheder har dannet sporten som en særlig institution, delvist isoleret fra markedsmekanismers, kønskampes m.m.'s mimetiske rivalitet.

Disse forhold tydeliggør dopingproblematikkens særlige forpligtelse på sportens social-ontologi. Sport er blevet karakteriseret ved en række regler og begrænsninger for en overdrivelsens kunst. Samtidig er begrænsningerne blevet anskuet som mulighedsbetingelser for et dobbelt frihedsbegreb. Det drejer sig om en frihed 'fra' ydre trusler om mimetisk rivalitet, som den fx ses i 'rene' markedsmekanismer og magt- og kønskampe. Endvidere om en frihed 'til' selvbeherskelse og selvkontrol ved indenfor klare regler for excellenceordenen at perfektionere de fysiske præstationer. I dette lys bør doping ikke ansues som noget, der angår den enkelte som en privatsag, men som et fænomen der er med til at skabe et ganske andet spil end sport.

Litteratur

- Asplund, Johan 1989: *Rivaler och syndabockar*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Berlin, Isaiah 1966[1958]: *Two Concepts of Liberty*. Oxford: The Clarendon Press.
- Caillois, Roger 1969: The Structure and Classification of Games. In: Loy, J.W. & Kenyon, G.S. (Eds.): *Sport, Culture, and Society: A Reader on the Sociology of Sport*. London: The Macmillan Publishing Co., 44-55.
- *Doping i Danmark. En hvidbog* 1999. København: Kulturministeriet.
- Dworkin, G. 1972: Paternalism. *The Monist*, 56, 64-84.
- Guttmann, Allen 1978: *From Ritual to Record. The Nature of Modern Sport*. N.Y.: Columbia University Press.
- Hansen, Birthe Stenbæk, Ottsen, Anna & Benjaminsen, Lars 2003: Brug af kosttilskud i dansk eliteidræt. I: *Puls. Trænerblad for Team Danmark* 14(4).
- Herrigel, Eugen 1971: *Bueskydning og Zen*. København: Gyldendal.
- Hoberman, J.M. 2001: How Drug Testing Fails: The Politics of Doping Control. In: W. Wilson and E. Derse (Eds.): *Doping in Elite Sport: The Politics of Drugs in the Olympic Movement*. Champaign, IL: Human Kinetics: 241-74.
- Huizinga, Johan 1993[1938]: *Homo Ludens. Om Kulturens Oprindelse i Leg*. København: Gyldendal.
- *Idrætsliv* 1998, nr. 19.

- Lavin, Michael 1987: Sports and Drugs: Are the Current Bans Justified? *Journal of the Philosophy of Sport*, 14, 34-43.
- MacAloon, J.J. 2001: Doping and Moral Authority: Sport Organizations Today. In: W. Wilson and E. Derse (Eds.): *Doping in Elite Sport: The Politics of Drugs in the Olympic Movement*. Champaign, IL: Human Kinetics: 205-24.
- Nielsen, Niels Kayser 1992: *Fra Robin Hood til fodbold. En kulturanalytisk studie af arbejderklassens kropskultur i England i 1800-tallet*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Pedersen, Inge Kryger 2002: Voksende adgang til dopingmidler i befolkningen. *Politiken* d. 9. juni.
- 1998: *Den excellente præstation. Elitesport, kvinder og karriere*. Ph.d. serie nr. 4, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Tännsjö, Torbjörn & Tamburrini, Claudio (red.) 2000: *Values in Sport. Elitism, Nationalism, Gender Equality and the Scientific Manufacture of Winners*. London: E & FN Spon.